

Preliminariile vizitei americane a Reginei Maria

ADRIAN-SILVAN IONESCU

„Oh, sper să pot veni”.

Maria, Regina României

În toamna anului 1926, Regina Maria a României își înfăptuiește, în sfârșit, vechiul vis de a vizita Statele Unite ale Americii.

I se vorbise mult despre Lumea Nouă, avea acolo prieteni buni, mulți dintre ei cunoscuți și îndrăgiți în vremurile de restriște ale Primului Război Mondial. Dar cele mai multe invitații ori sugestii de a vizita Statele Unite i-au fost făcute în anii următori acestuia, când visul a început să prindă aripi și dorința să ia contur.

În timpul Conferinței de Pace de la Paris din primăvara anului 1919 – la care Regina Maria a luat parte activă și, prin farmec personal și multă diplomatie, a obținut condiții mai bune și compensații teritoriale pentru România – a făcut cunoștință cu doi milionari americani, William Nelson Cromwell și Samuel Hill¹, care vor contribui mult la succesul călătoriei din 1926. În același an, 1919, cel dintâi va fonda Societatea „Prietenii României” (Friends of Romania), care va juca un rol însemnat în cunoașterea patriei noastre pe pământ american și în primirea suveranei, cu onoruri, în țara tuturor posibilităților.

Tot cu ocazia șederii la Paris, Regina este persuadată de mai multe persoane, prieteni apropiați sau proaspete cunoștințe, să traverseze Oceanul Atlantic, așa cum consemna ea însăși în jurnalul pe care îl ținea, cu multă conștiinciozitate. Pe 25 februarie/10 martie 1919 îl întâlnește pe șeful Crucii Roșii Americane, Davidson, cu care face planuri de viitor: „(...) am pus bazele unei activități mai bune pentru țara mea, *el mă presează extraordinar să vizitez America*”² (subl. n.). O zi după aceea, Loïe Fuller, celebra dansatoare de la cumpăna veacurilor XIX-XX – care o învăluise pe Regina Maria cu o caldă afecțiune și făcuse eforturi colosale pentru ajutorarea României în timpul foametei și privațiunilor din timpul conflagrației – a încercat, la rândul ei, cu mai mulți sorți de izbândă, să o convingă să efectueze călătoria: „*Ea [Loïe] insistă, de asemenea, enorm ca să merg în America. Am început, într-adevăr, să mă*

¹ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918-decembrie 1919)*, București, Editura Albatros, 1996, p. 136, 145.

² *Ibidem*, p. 88.

Regina Maria a României în anul 1926

gândesc că ar trebui să mă duc!”³ (subl. n.). În ziua următoare, pe 27 februarie/12 martie, suverana îl primește în audiență pe dr. Nicolae Lupu, marele patriot și luptător pentru înfăptuirea României Mari, cu care discută programul propagandei ce trebuia dusă, în vederea acelei finalități, în Anglia și America. „Și el este pentru plecarea mea în America”⁴ – notează nobila memorialistă. Peste câteva zile se afla la Londra și, la un dîneu oficial, îl cunoaște pe ambasadorul Statelor Unite în Marea Britanie, John W. Davis, „care este un om fermecător și a insistat să vin în America. *Cred că până la urmă voi face o vizită în America*”⁵ (subl. n.).

În lunile următoare deja se răspândise vestea că Regina României urma să viziteze curând Statele Unite. Pe 9 august 1919, Myron T. Herrick, mare admirator al Caselor Regale ale României și Belgiei, îi trimite Reginei o scrisoare în care atinge și subiectul viitoarei călătorii, oferindu-și serviciile. Herrick, fostul ambasador american la Paris, fusese implicat în proiectul de strângere de fonduri pentru orfanii și văduvele de război, a cărui inițiatoră fusese Loïe Fuller; activase și în United War Work Campaign pentru a ajuta soldații aliați și astfel o cunoscuse bine pe suverană, căreia îi păstra sentimente deosebite, așa cum preciza în epistola amintită: „(...) am pentru dumneavoastră, pentru Majestatea Sa [Regele] și pentru țara dumneavoastră cel mai profund respect, admirație și simpatie. Majestatea Voastră a câștigat dragostea Americii (...)”⁶. În încheiere, amintește de zvonul cu privire la vizita regală și, exprimându-și speranța că aceasta se va înfăptui, se arată gata să contribuie la succesul ei punându-și casa la dispoziție: „Mi se spune că există perspectiva să vizitați curând America și sper

³ *Ibidem*, p. 90.

⁴ *Ibidem*, p. 91.

⁵ *Ibidem*, p. 122.

⁶ Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale (în continuare D.A.N.I.C.), fond *Casa Regală, Regina Maria, Personale*, dosar II/27/1919, f. 1.

din tot sufletul să găsiți posibilitatea de a o face. De la moartea dragii mele soții mi-am închis, parțial, casa, dar dacă ați veni în țara aceasta mi-ați oferi maxima plăcere de a o redeschide și a o pune la dispoziția dumneavoastră și a suitei, și a vă avea ca oaspete”⁷.

Presa americană se grăbise să anunțe, ca iminentă, această vizită regală încă de la finele anului 1919 și începutul lui 1920⁸. Pregătiri în acest scop se făceau deja în țară: diplomatul Vasile Stoica, bun cunoscător al realităților americane pentru că, în intervalul 1917-1918, fusese în misiune în Statele Unite în vederea obținerii unui sprijin pentru țara noastră⁹, întocmește, pe 21 aprilie 1920, un detaliat memoriu intitulat *Călătoria M.S. Reginei Maria în Statele Unite (Câteva observații)*¹⁰. Autorul face sugestii foarte utile privind momentul cel mai potrivit pentru o asemenea călătorie, fie primăvara (februarie-martie), fie toamna (octombrie-noiembrie) dar, în orice caz, nu în anul 1920, când urmau a avea loc alegeri prezidențiale iar atenția opiniei publice ar fi fost captată de acel eveniment național în defavoarea regalei vizitatoare, a cărei prezență nu s-ar mai fi aflat în prim plan și nu ar fi fost receptată așa cum se dorea și se cuvenea. Sunt, apoi, enumerate locurile cele mai importante care trebuiau văzute și este propus chiar un itinerar, cu menționarea timpului necesar pentru fiecare oprire. Având o bună experiență în materie de propagandă, Vasile Stoica indică și mijloacele prin care să fie pregătită vizita, temeinic și cu anticipație, în presa americană, prin notițe despre Regină și familia regală, fotografiile ale acesteia, inserate cât de des posibil în ziare, filme cu imagini ale suveranilor pe front și, mai ales, prin reeditări ale operelor sale literare, care aveau o mare audiență la public. Stoica își încheie memoriul atrăgând atenția asupra mării importanțe a aspectului propagandistic pentru succesul vizitei: „Să nu se piardă din vedere că America e țara propagandei unde totul reușește «if properly advertised». Iar în America trebuie să adoptăm metode americane”. (Anexa 1). Memoriul a fost, cu certitudine, studiat și, cum se va vedea mai jos, s-a ținut în mare măsură seama de el atât în traseul călătoriei cât, mai ales, în programul publicistic în care a fost implicată însăși Regina, atât înaintea cât și în timpul vizitei.

---

⁷ *Ibidem*, f. 2.

⁸ Emma Porfireanu, *Putting Romania on the Map: The American Press and Queen Marie's Visit to the United States, October-November 1926*, în Kurt W. Treptow (editor), *Romania and Western Civilization*, Iași, The Center for Romanian Studies, 1997, p. 340, 342.

⁹ Vasile Stoica, *În America pentru cauza românească*, București, Universul, 1926; Constantin I. Stan, *Activitatea lui Vasile Stoica în S.U.A. în sprijinul Unirii (1917-1918)*, în „Acta Musei Napocensis”, XXI/1984.

¹⁰ D.A.N.I.C., fond *Casa Regală, Regina Maria, Personale*, dosar II/16/1926, f. 2-6.

Programarea călătoriei americane se amâna, însă, din an în an. Într-o scrisoare din 13 martie 1922 către buna ei prietenă Loïe Fuller, Regina spunea: „Măcar de-aș putea respecta planul american în această toamnă! Oh! Vreau să mă duc și tremur când mă gândesc la toate dificultățile care s-ar putea ivi și l-ar putea împiedica (...)”¹¹. Însă nici în acel an excursia în Lumea Nouă nu a putut fi efectuată.

Prilejul s-a ivit abia în 1926, când visătorul milionar Samuel Hill și comitetul director al Muzeului de Artă Maryhill din Goldendale, statul Washington, adresează, pe 22 mai, o invitație Majestăților Lor de a participa la inaugurarea sălii românești din acel lăcaș de cultură. La aceasta, peste o lună, generalul Alexandru Averescu, în calitatea sa de prim-ministru, îi răspunde lui Albert Tirman, membrul francez al aceluși organism de conducere a muzeului, anunțându-l că, deși Regele Ferdinand nu poate participa, din cauza deschiderii lucrărilor Parlamentului în luna octombrie, totuși, Regina Maria este favorabilă onorării evenimentului¹² (Anexa 2). Este precizat, însă, că această vizită va avea *caracter privat*.

Din acel moment lucrurile încep să se precipite: se fac mari pregătiri, sunt primite diverse oferte, sugestii și propuneri de la cunoscuți și necunoscuți, presa se agită pentru știri concrete, o tumultuoasă corespondență ia cu asalt Secretariatul Casei Regale.

Extrăgând din scrisoarea mai sus citată către Loïe paragraful referitor la eventuala vizită în Statele Unite, Regina îl transformă într-o epistolă de sine stătătoare către un prieten american necunoscut în care își exprimă bucuria de a cunoaște oameni noi și a fi de folos țării sale dacă va efectua călătoria: „Gândește-te ce amintiri pentru tot restul vieții mele. Ce impresie o să aduc înapoi cu mine și ce noi perspective de viitor aș putea crea pentru țara mea”¹³.

Aceasta era profesiunea de credință a Reginei Maria pe care o va relua în multe dintre articolele ei. Pentru că, urmând sfaturile din 1920 ale lui Vasile Stoica, de câțva timp începuse să susțină un intens program publicistic printr-o rubrică permanentă ce apărea sub genericul *Sfatul Reginei (Queen's Counsel)* în periodicele cărora le era furnizat materialul de către Sindicatul Articolelor de Primă Calitate (Famous Features Syndicate Inc.), cu care fuseseră contractate aceste scrieri. Articolele erau citite cu mare interes și plăcere de americani, iar Regina a primit nenumărate scrisori de apreciere din partea cititorilor de pe întreg cuprinsul marii țări de peste ocean. Aceasta pentru că articolele ei apăreau în majoritatea jurnalelor importante precum „The Bulletin” din Philadelphia¹⁴,

¹¹ *Ibidem*, dosar V/4486 G/1922, f. 3.

¹² *Ibidem*, dosar VII/121/1926, f. 1.

¹³ *Ibidem*, dosar V/5759/F.D., f. 1.

¹⁴ *Ibidem*, dosar II/7/1926, f. 66.

„Times Union” din Albany¹⁵, „Globe-Democrat” din St. Louis¹⁶, „Oregonian” din Portland¹⁷, „Examiner” din San Francisco¹⁸ etc. Încă din martie 1926 fusese publicat un articol intitulat *Vise de a vizita America*¹⁹, iar această temă va reveni adesea până la sosirea autoarei în Statele Unite. Unii dintre cititorii entuziaști chiar îi trimiteau în epistolele lor decupaje din ziare cu articolele ei. Așa ne-au parvenit mostre din eseistica suveranei. *Văzând America*, publicat, probabil, în „The Evening Bulletin” din Philadelphia, fusese expediat pe 31 iulie 1926 de un asemenea admirator²⁰. În el, Regina prezenta felul cum își imagina ea țara pe care urma să o viziteze.

Într-un alt articol, tipărit în „The Morning Oregonian” din Portland, pe 2 august 1926, nobila autoare dă frâu liber efluviilor sentimentale la perspectiva de a lua, în sfârșit, contact cu toți aceia care i-au scris și pentru care publicistica sa a însemnat ceva, cu toți aceia care o iubeau datorită „sfaturilor” ei: „Ce bine este să ai un lucru pe care să îl aștepti cu nerăbdare! Curând sper să-mi realizez visul de a veni în America. Și ce bucurie va fi dacă voi veni să vă văd pe toți! Datorită multelor, multelor scrisori pe care le-am primit ca răspuns la micile mele sfaturi am sentimentul că vin într-o țară plină de prieteni. Nu sună aceasta încântător? O țară plină de prieteni. Este ca un cântec. (...)”²¹.

Într-un alt articol, intitulat *De ce vin în America*, mult mai amplu decât anterioarele, Regina le explica gazdelor motivul vizitei sale și puternica dorință de a-i cunoaște pe care o nutrea de mai bine de un deceniu. Rezidă în acest text marea ei dragoste de oameni, prietenia sinceră și disponibilitatea de a lua contact cu o lume simplă, cu suflet bun și deschis: „Vin în America pentru că vreau să vă văd, pentru că simt în inima mea că suntem prieteni legați de o prietenie puternică pe care voim să o facem și mai profundă. O mare dorință reciprocă ne atrage unii spre alții, un puternic impuls din inima mea către a voastră, de la inimile voastre către a mea.

De zece ani această dorință de a veni la voi a tot crescut până când, în sfârșit, am simțit că nu o mai pot amâna. Chiar trebuia să vin la voi.

Este atât de dificil pentru mine să plec pentru lung timp. O mie de legături, o mie de îndatoriri, o mie de obligații mă țin înlănțuită de propria mea

---

¹⁵ *Ibidem*, f. 26.

¹⁶ *Ibidem*, f. 164.

¹⁷ *Ibidem*, f. 37.

¹⁸ *Ibidem*, f. 207.

¹⁹ *Ibidem*, f. 29-30.

²⁰ *Ibidem*, f. 85.

²¹ *Ibidem*, f. 101.

țară; dar, în sfârșit, am biruit toate dificultățile, toate obiecțiile, obstacolele, pentru a face măcar o vizită în fugă”²².

În continuare sunt evocate sacrificiile din timpul războiului și însemnatul ajutor primit de țara noastră din partea Crucii Roșii Americane – pentru care se aduc mulțumiri –, este citată scrisoarea președintelui Woodrow Wilson către Regele Ferdinand și este amintită invitația primită din partea Muzeului de Artă Maryhill, unde urmau a fi aduse daruri pentru sala românească. În încheiere sunt enumerate nume de localități despre care autoarea învățase în copilărie și i se păruseră atât de îndepărtate, dar care acum deveneau tangibile și spera să le vadă, chiar dacă se întreba de le va putea reține și tezauriza pe toate în memorie: „Sunt atât de multe, foarte multe pe care vreau să le văd, să le cunosc, să le simt, să le rețin. Cum vor putea doi ochi și un creier să fie suficiente pentru a înmagazina totul?”²³

Calitățile de scriitoare ale Reginei erau unanim recunoscute și multe agenții de presă începuseră să își dispute exclusivitatea publicării articolelor sale. Loie Fuller era principala sfătuitoare a Reginei. Ea cunoștea toate subtilitățile gazetarilor pentru a obține interviuri și o avertiza pe marea ei prietenă să se ferească de aceștia, să nu cadă în cursa lor, să nu permită a fi fotografiată ori filmată pentru că nu se știa precis dacă acel material urma să fie întrebuințat în avantajul sau împotriva înaltei vizitatoare²⁴; gazetarii cunoșteau o mulțime de tertipuri prin care se puteau apropia de „victima” lor, apelând chiar la prieteni și cunoștințe ale acesteia, ori la persoane oficiale și influente care, practic, nu știau că devin unelte ale presei.

Misivele dansatoarei către regala sa prietenă atingeau adesea acest subiect, revenind mereu asupra necesității existenței unui program de presă bine gândit și supravegheat pentru a nu i se întoarce împotriva; avertismentele de a nu decide singură asupra acestuia sunt frecvente, la fel ca și insistența de a nu se afla că ea, Loie, este, în fond, eminența cenușie a întregului plan: „Nu decide singură programul de presă ori filmările oficiale ale vizitei până ce nu ne vom întâlni puțin mai târziu. Tu vei face istorie, iar «căutarea senzaționalului» este datoria aceluia care sunt obligați să o facă pentru bani. Voi așeza înaintea ta toate propunerile, cum, de ce etc., iar tu vei decide singură toate chestiunile. Aș vrea și cred că trebuie să scriem totul înainte de a decide asupra celui mai mic lucru; nu uita că (în această [problemă]) sunt ceea ce nu se vede”²⁵. În aceeași epistolă din 1 iulie 1926, Loie Fuller sublinia că se impune găsirea unei persoane care să

²² *Ibidem*, dosar III/9/1926, f. 118.

²³ *Ibidem*, f. 123.

²⁴ *Ibidem*, dosar V/4237/1926, f. 1.

²⁵ *Ibidem*, dosar V/4256/1926, f. 2.

cunoască exact punctul de vedere al Reginei și poziția exactă a țării sale spre a o secunda pe ziarista Zoë Beckley, ce încerca să monopolizeze programul publicistic al suveranei. Chiar dacă era bine intenționată, Zoë Beckley – ca și altă ziaristă, domnișoara Daggert – era, ea însăși, manipulată de magnatul presei, William Randolph Hearst, pentru care lucra; pe lângă aceasta, neobișnuită cu eticheta de la Curțile Regale, ziarista făcuse câteva gafe prezentându-se în ziare drept prietena intimă a Reginei și dând publicității o scrisoare pe care aceasta i-o trimisese cu titlu particular și nu ca material destinat presei²⁶. Toate acestea puteau afecta imaginea Reginei. De aceea, în scrisoarea din 4 august 1926, Loïe Fuller îi vorbește despre aranjamentele făcute cu North American Newspaper Alliance – o organizație de 70 de mari periodice, opusă celei controlate de Hearst, pe care astfel îl putea evita (el deja având pregătite articole despre vizita Reginei pe care aceasta urma doar să le semneze, ca și când i-ar fi aparținut!); onorariul oferit, 48.000 dolari pentru 24 articole, era de patru ori mai mare decât cel oferit de Hearst prin intermediul domnișoarei Beckley. În încheiere, Loïe avertiza din nou asupra filmărilor ce trebuiau evitate cu desăvârșire.

Ca răspuns la aceasta, Regina îi scrie de la Sovata, pe 10 august, exprimându-și bucuria de a avea posibilitatea să câștige niște bani cu scrisul – cu atât mai mult cu cât se săturase să fie speculată de alții – dar îndoindu-se că va avea timpul fizic de a concepe acele materiale de presă: „Ar fi, desigur, minunat să câștig bani cu micile mele articole în timp ce mă aflu în America, dar voi avea timp să le scriu? Aceasta este greutatea. Nu voi fi biruită, fără somn, acele 24 de ore care nici măcar nu-mi vor ajunge? Dar nu voi face nimic fără a te consulta mai întâi pe tine și voi ține totul în suspensie. Tu îi cunoști pe americanii tăi mai bine decât mine și, în ciuda dragostei mele de a dăru-i, am început să fiu de acord cu tine că există o limită [în toate] și începe să fie nedrept ca eu să fiu o eternă sursă de bani pentru speculanți, în vreme ce *eu*, la care toți vin să fie ajutați de-a lungul întregului an, să nu iau nimic din aceasta sau numai 1% din ce iau alții! Las totul în seama ta, Loïe a mea, dar nu uita că există o limită chiar și în ceea ce pot face – și va fi lume acasă care așteaptă scrisori”²⁷.

Problema gazetarilor care profitau pe socoteala naivității și generozității Reginei reapare în epistola din 24 august către Loïe, când expeditoarea își laudă „îngerul păzitor” care se preocupă de interesele ei financiare deși, în funciara sa bunătațe, nu purta resentimente acelor care o înșelaseră: „Sunt fericită că Loïe a mea era acolo pentru a-mi păzi interesele sau, mai degrabă, să le scoată de sub maldărul de inocență și credulitate regală. Dar, din fericire, nu sunt dintre aceia care plâng pentru șansele pierdute, m-am simțit bogată cu cei 12.000 dolari pentru care acum văd că le-am dat de 200 de ori mai mult decât fusese contractat;

²⁶ *Ibidem*, dosar V/4205/1926, f. 2.

²⁷ *Ibidem*, dosar V/4487/E/1926, f. 2-3.

dar sunt cu totul încântată că, pentru a 80-a parte din osteneală, pot câștiga 20. Ura! pentru Loïe! Din fericire, nu simt nici o ostilitate pentru Beckley și Daggert pentru că, la urma urmei, ele sunt mai sărace decât mine și scriu pentru pâinea zilnică, în vreme ce eu nu trebuie să o fac! și, desigur, cum puteau *ele* să știe că eu sunt așa candidă? Presupun că și-au imaginat că au de înfruntat o sarcină mult mai grea dar, în loc să găsească o afaceristă care să le scoată din luptă, ele au găsit un fel de ființă solară care s-a lăsat, în liniște, jupuită”²⁸.

Zoë Beckley, care nu aflase încă de alegerea altei agenții de presă pentru publicarea articolelor Reginei, îi telegrafiasse acesteia, plină de bune intenții și promisiuni. În scrisoarea din 21 septembrie, suverana îi relata lui Loïe despre această telegramă evidențiind, puțin amuzată, că gazetara „nu poate totdeauna înțelege ce poate și ce nu poate să facă o Regină dar acum, când realizează că mulți îmi oferă prețuri mari pentru scrierile mele, sunt sigură că va pricepe că nu-mi mai pot da lucrările atât de ieftin (...)”²⁹. În momentul redactării epistolei expeditoarea se afla la Balcic pentru a îngriji grădina palatului și își exprima speranța de a aduce din Lumea Nouă plante, semințe și bulbi pentru a îmbogăți ceea ce numea ea „jardins de souvenir”.

Două zile mai târziu, Zoë Beckley îi expedia, din Paris, două scrisori pline de întrebări, de incertitudini, de rugăminți, de prietenie rănită dar și de reproșuri voalate la adresa faptului că Regina nu o anunțase despre planurile vizitei, despre datele când va începe aceasta și etapele ce le va avea. Deja în Paris circulau tot felul de știri contradictorii privind prezența în oraș a suveranei, plecarea ei iminentă în Statele Unite ori chiar amânarea acesteia. În cea dintâi epistolă, domnișoara Beckley își compara starea de spirit cu aceea a „unui copil orfan”, din cauza secretului în care era învăluit programul vizitei regale, mai ales după ce Loïe Fuller părăsise, neanunțat, Franța și nu-i mai putea furniza informații³⁰. Implora să i se specifice persoanele din anturaj sau, mai degrabă, acestea să-i fie confirmate pentru că deja, în mare, le cunoștea. Apoi, recomanda pachebotul american „Leviathan” ca mai potrivit și mai comod decât cel englezesc „Majestic” și solicita precizarea datei plecării – pe care, însă, o bănuia a fi 12 octombrie – pentru a-și reține loc pe aceeași navă subliniind că *trebuia* să fie și ea acolo și promițând că nu va tulbura liniștea distinsei călătoare, poate doar cu câte o notiță, din când în când, pentru că spera în eventualitatea întâlnirii cu principii sau cu doamnele de onoare. Dar tocmai această prezență săcâitoare de gazetar insistent dorea, probabil, Casa Regală să fie evitată și, de aceea, era ținut un total secret în privința datei începerii voiajului.

²⁸ *Ibidem*, dosar V/4487/F/1926, f. 3.

²⁹ *Ibidem*, dosar V/4487/G/1926, f. 1.

³⁰ *Ibidem*, dosar II/1926, f. 227-228.

În a doua epistolă, ziarista – care abia atunci aflase de aranjamentul cu North American Newspaper Alliance – se arată total nemulțumită de această alegere și de eliminarea sa ca factor de legătură; în consecință, făcea o încercare disperată de a recâștiga terenul pierdut vorbind despre contractul pe care îl pregătise la Famous Features Syndicate – vechea agenție care avusese exclusivitatea publicării *Sfaturilor Reginei* câteva luni mai înainte – pentru douăsprezece articole cu impresii despre Statele Unite și conjura să i se dea de știre asupra datei plecării din București și a celei spre New York³¹.

Cu toate că voiajul urma să înceapă peste mai puțin de zece zile, un secret absolut învăluia încă datele exacte ale acestuia. Era, în același timp, o precauție și o necesitate spre a ține la distanță ziaristii indiscreți și pe toți aceia care ar fi asaltat-o pe Regină cu diverse oferte ori solicitări. Deja se făcuseră abuzuri în acest sens. Spre pildă, în luna iulie, un oarecare domn Thompson trimisese de la Berlin un cec în valoare de 7.000 lei spre a fi folosit în călătorie. Împreună cu acesta cerea, telegrafic, și detalii despre programul călătoriei americane. Informându-l pe colonelul Nicolae Drossu, directorul Reședințelor Regale, despre aceasta, generalul Paul Angelescu, adjutant regal și șef al Casei Militare Regale, se arăta neîncrezător în generosul donator și îl eticheta drept „interesat”, adăugând că „dacă dl n-are vreun amestec cu chestiunea călătoriei – cum cred – atunci este necesar ca acest bon de 7.000 lei să i se remită”³². Dar, cea care urma să ia decizia finală era însăși Regina, căreia urma să îi fie trimise telegrama și cecul.

O altă misivă ciudată este aceea a unui american ce se prezenta drept „cercetător neprofesionist în astrologie” și care, pe 26 august 1926 (data poștei, căci el nu-și data rândurile), îi expedia Reginei o hartă astrologică, pe care i-o făcuse din proprie inițiativă. Această hartă, ce se referea la perioada vizitei americane, se prezenta total nefavorabilă prevăzând tulburări sufletești, speranțe neîmplinite, dezamăgiri, insuccese financiare și neajunsuri. De aceea, expeditorul propunea amânarea călătoriei sau conceperea unui alt plan³³.

Nu știm ce efect a avut prorocirea asupra suveranei sau dacă aceasta a luat cunoștință de ea ori a rămas în dosarele Secretariatului. Dar, cum se va vedea mai jos, multe dintre cele specificate în acea hartă astrologică aveau să se adeverească. Situații tensionate, neplăceri și discuții aveau să creeze în primul rând animozitățile ivite între membrii suitei sau cei ai Legației românești de la Washington și organizatorii ori prietenii americani ai Reginei – care se ocupaseră în mod egal și independent unii de alții de programul vizitei și de întâlnirile la nivel înalt ce urmau să aibă loc. Acestea erau presimțite de suverană cu mai bine

³¹ *Ibidem*, f. 229-230.

³² *Ibidem*, f. 84.

³³ *Ibidem*, f. 167.

de un an și nouă luni înaintea voiajului american, când, pe 17 ianuarie 1925, îi scria lui Loïe încercând să-i tempereze entuziasmul excesiv de *unică* sfătuitoare și organizatoare a programului regal: „Sunt *sigură* că ai dreptate dar, când vine momentul, amintește-ți de ambițiile, geloziiile, dorințele ce vor spori și vor roi în jurul meu, cum vom fi noi capabile să impunem programul *tău*? Dacă oamenii ar fi la fel de sinceri ca tine și ca mine, totul ar fi ușor, dar nu sunt, ei își vor bate joc de «Regină și de ciudata ei sfătuitoare» și vor încerca să ne ridiculizeze pentru a obține un anumit profit sau onoruri pentru ei, și cum vor înfrunta adepții mei aceasta!”³⁴ Mai departe, nobila expeditoare îi explică prietenei că va trebui să se conformeze programului gazdelor, deoarece ea, ca oaspete, nu-și putea impune propriul program și nu putea „face legea” acolo. Ele două nu-i puteau opri nici pe americani, nici pe români să se urască și să țeară intrigi: „Pot fi *eu* numai *Dragoste* și la fel Loïe a mea, dar noi, cu toată *Dragostea* noastră, nu vom fi capabile să o oprim pe dna Loomis să-l urască pe Ford și pe Ford să-l urască pe dl Hill și pe dl Hill să-l disprețuiască pe Cromwell și pe Cromwell să încerce să-l nimicească pe Anderson și pe Anderson să fie gelos pe senatorul Owen și așa mai departe. (...) Cum îl vei opri pe Bibescu să nu șoptească în urechea lui Symki că Regina se face de răs sau pe bătrânul Cromwell să nu țeară intrigi contra colonelului Hay sau contra celor din Detroit?”³⁵ În pofida acestor situații creatoare de neplăceri și proastă dispoziție, Regina era hotărâtă să meargă în Lumea Nouă cu inima deschisă către toți, fără deosebire de avere și poziție socială, „muncitori și milionari, soldați, cowboy, mineri, mame, cluburi, fabrici, lumea presei, chiar și deținuți”, și să se confrunte cu „spiritele rele” pe care avea convingerea că le va învinge.

Presimțirile Reginei nu erau nefondate: dragostea lui Loïe pentru ea, dusă până la idolatrie, devotamentul fără limite al acesteia, energia, entuziasmul și insistența cu care se ocupa de programul vizitei dis plăceau oficialilor de la Legația României, care se manifestau deschis împotriva ei și încercau, prin orice mijloace, să îi deçoace planurile. Într-o scrisoare nedatată – ca majoritatea celor cu care, literalmente, o bombarda pe „adorata sa” – Loïe Fuller se plângea de atitudinea arogantă a lui Radu Djuvara, chargé d'affaires la Washington, care la orice inițiativă a ei se opunea folosind fraza, învăluită în aură oficială, „Guv[ernul] meu și M.S. *nu* doresc ceea ce faceți dumneavoastră pentru că a acceptat propunerile mele”³⁶. Loïe concepute de mai multă vreme niște scrisori destinate diverselor personalități americane, spre a le coopta în programul de primire al Reginei și pe care trebuia să le expedieze prin intermediul Legației; dar aceasta se opunea expedierii atâta vreme cât nu avea mandat din partea

³⁴ *Ibidem*, dosar V/4487/C/1925, f. 6.

³⁵ *Ibidem*, f. 7-8.

³⁶ *Ibidem*, dosar V/4255/1926, f. 1.

guvernului. Dansatoarea avea toate motivele să scrie, cu obidă: „*Și descopăr că Legația care trebuia să mă protejeze este împotriva mea și îmi spune că nu poate face una sau alta pentru că Guv[ernul] nu o autorizează, așa că ceea ce trebuia să mă protejeze era făcut doar pentru a fi împotriva mea!!! Deci, nici o considerație nu poate fi arătată prietenilor tăi și nici nu sunt incluși în vreo activitate. (...) De fapt, toți acești 9 ani de pregătiri sunt ca nimic și nici măcar în secret nu se poate profita de ei ori de comunicarea cu prietenii tăi*”³⁷.

Dar Loïe Fuller nu era persoana care să se demoralizeze cu ușurință în fața adversităților. Ea era, în fond, cea mai sinceră, dedicată și, mai ales, dezinteresată prietenă a Reginei. Fără îndoială, insistențele ei o convinseseră pe suverană să efectueze vizita americană, iar motivul călătoriei fusese găsit tot de Loïe care avusese un rol hotărâtor în a-l determina pe milionarul Samuel Hill să-și transforme plănuita reședință de pe malurile fluviului Columbia într-un muzeu de artă. Într-o suită de scrisori, lungi și detaliate, Loïe îi dădea sfaturi „adoratei sale” despre felul cum să se poarte, ce să spună și ce să facă în America. Ne fiind datate, iar plicurile cu ștampila poștei lipsind, este greu de stabilit cronologia acestei corespondențe. Dar, nu era anormal ca Loïe să expedieze în aceeași zi mai multe note, misive și telegrame care continuau ideile una după alta și reiterau anumite aspecte, considerate esențiale.

Astfel, într-una dintre scrisori, ea prezenta importanța Muzeului de Artă Maryhill care, prin sala dedicată României, avea să facă țara mult mai cunoscută decât dacă aceasta ar fi fost vizitată anual de câțiva turiști care s-ar fi aventurat atât de departe în Europa. Estică: „*De aceea, acțiunea consacrată într-un singur muzeu și întreprinsă în numele tău acolo, pe loc, în mijlocul Americii, poate face mai mult decât orice pe lume pentru a aduce România acasă la ei*”³⁸. În concluzie, expeditoarea propunea ca muzeului să-i fie trimisă o scrisoare din partea doamnei de onoare și secretarei Simona Lahovary – alintată Symki – sau din partea prințului Barbu Știrbey, administratorul Domeniilor Coroanei și apropiat al Casei Regale, prin care să se arate interesul și satisfacția Reginei pentru organizarea acolo a unei săli românești care avea să apropie mai mult cele două popoare.

Într-o altă scrisoare, probabil din lunile iunie sau iulie 1926, Loïe revenea la mai vechile sfaturi privind presa: nici un anunț în legătură cu vizita nu trebuia făcut înainte ca Regina să se afle deja la bordul navei ce urma să o aducă în America, în caz contrar programul propagandistic pregătit de Loïe ar fi devenit inutil și ar fi creat confuzie. În ochii americanilor, suverana României trebuia să apară nu ca o *turistă regală* ci ca o *binefăcătoare* și *donatoare* a Muzeului Maryhill. Pentru această finalitate erau propuse două texte de telegrame ce trebuiau trimise una la muzeu și alta la Associated Press care să o dea publicității

³⁷ *Ibidem*, f. 2.

³⁸ *Ibidem*, dosar V/4227/1926, f. 2-3.

în ziare, cu scopul de a se face reclamă și pavilionului românesc de la Expoziția Universală de la Philadelphia, ce aniversa 150 de ani de la Revoluția Americană.³⁹ Într-o succintă notă, Loïe sugera o listă de invitați pentru inaugurarea sălii românești în care să figureze toți prietenii americani ai suveranei, ce astfel trebuiau să fie flatați de onoarea de a se afla în preajma ei într-un asemenea moment festiv.⁴⁰

O altă lungă scrisoare conține avertismente privind comportamentul interesat al înaltei societăți care nu va pierde oportunitatea de a o invita pe Regină la diverse recepții particulare spre a-și mări, fiecare membru în parte, prestigiul și statutul; de aceea, asemenea invitații trebuiau evitate pentru că ea, suverana, era *oaspetele tuturor* și nu doar al câtorva. Pentru a nu crea ierarhizări și a nu accentua antagonismul anumitor familii importante ce-și disputau supremația mondenă în Capitală, era necesară multă diplomatie: ori acestea să fie vizitate în același interval, ori să fie refuzate. Sunt date, mai apoi, informații despre persoanele care au ajutat România în timpul războiului și care trebuiau onorate cu o întrevedere. Între acestea, ca și în Canada, pe care urma, de asemenea, să o viziteze, Regina avea să apară – după spusele lui Loïe – ca o cometă⁴¹.

Într-o altă epistolă, Loïe se ocupa de problema decorațiilor ce avea să le acorde Regina gazdelor sale – nu medalii fără valoare, cum oferise familia regală a Belgiei sau chiar prințul moștenitor Carol, în timpul vizitei sale americane din 1920 – ci ordine de prestigiu, ale căror decrete trebuiau, în anumite cazuri, lăsate necompletate, pentru situațiile imprevizibile ce s-ar fi putut ivi. Pentru că, de curând, două doamne călătoare prin America se recomandaseră ca venind în numele Reginei și abuzaseră de acest lucru, expeditoarea cerea o listă a tuturor celor care corespondaseră cu suverana spre a se interesa cine sunt, pentru ca aceasta să nu fie compromisă prin relații nepotrivite și nedemne de ea⁴².

În sfârșit, într-o altă scrisoare – în care emitenta i se adresează, în mod total neobișnuit pentru ea, cu „Majestate”, tocmai pentru a specifica importanța sfaturilor ce i le dădea, ca o cunoscătoare a mentalității americane – o învață cum să le vorbească ziaristilor pentru a-i cuceri și a-și asigura succesul: nu trebuie să lase pe nimeni să îi sărute mâna, trebuie să se prezinte ca „mamă a poporului ei” și să le ceară sfatul unde să meargă pentru a putea aduce bucurie și alinare, să îi întrebe ce locuri să vadă, să se arate interesată chiar și de tipografiile lor, să-și exprime dorința de a le cunoaște mamele, soțiile, surorile și fiicele, iar în final să le solicite ajutorul pentru ca cele două țări să se iubească una pe alta, prin ei,

³⁹ *Ibidem*, dosar V/4251/1926, f. 1-11.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar V/4223/1926, f. 1-2.

⁴¹ *Ibidem*, dosar V/4226/1926, f. 3-9.

⁴² *Ibidem*, dosar V/4208/1926, f. 1-3.

individual și colectiv. Dacă le va spune aceste lucruri, adaugă Loïe, „*acei oameni* și-ar da viața pe loc pentru tine, din acel moment ai «cucerit» America, cu atâta fermitate încât nici o propagandă nu-și va mai găsi locul acolo. Ei vor influența America în favoarea ta și astfel le vei arăta că ești un exemplu de democrație chiar și pentru SUA și fă-i să vadă de ce totdeauna toți te iubesc (...)»⁴³.

Loïe Fuller nu era singura care se interesa îndeaproape de campania de presă a Reginei. Un alt prieten al suveranei, gazetarul Stanley Washburn, fost reporter de front al ziarului britanic „Times”, cu care ocazie venise în România, își oferea serviciile pentru a o apăra de opiniile defavorabile apărute în ziare, căci avea și adversari în Statele Unite. În scrisoarea din 13 august 1926 acesta spunea: „Aveți așa o vastă publicitate în America, parțial nefavorabilă, încât simt că, dacă veniți aici în vizită, trebuie să fiți foarte precaută în tot ce spuneți pentru că nici un străin nu își dă seama pe deplin de felul cum presa americană fructifică fiecare cuvânt spus de un vizitator străin cu poziție înaltă. Dacă sunt în țară când veniți și dacă doriți ca eu să fac aceasta, aș fi foarte încântat să vă însoțesc și să dirijez publicitatea dumneavoastră în timp ce sunteți aici”⁴⁴. Și, pentru a da o mai mare greutate și eficiență poziției sale, Washburn propunea să se intervină la forurile superioare pentru activarea sa în armata americană – unde avea gradul de maior – pentru a funcționa ca aghiotant al Reginei. Gazetarul american încerca să coopteze cât mai multe persoane de încredere în serviciul înaltei vizitatoare. Astfel, îi telegrafiază la Biarritz unui alt vechi prieten al Reginei din timpul războiului, colonelul T. Bentley Mott, atașat militar în Franța. Acestuia îi cerea să facă toate aranjamentele posibile pe lângă Legația României din Paris și la Departamentul de Stat din Washington – unde intervenise și fostul diplomat Myron I. Herrick – pentru ca destinatarul să fie atașat suitei regale, iar expeditorul să-i fie adjunct⁴⁵. Bentley Mott îi scrie, pe 22 septembrie 1926, ministrului român la Paris, Constantin Diamandy, referitor la acest mesaj și, deși își arăta pesimismul în privința atașării sale pe lângă Regină, îl recomanda călduros pe Washburn drept cel mai în măsură să fie de folos în atari situații, adeverind spusele acestuia în privința presei: „Tot ceea ce spune dl Washburn în scrisoarea lui către Majestatea Sa în privința ziarelor noastre este corect. Totul depinde de felul cum sunt dirijate. Dl. W[ashburn] este cel mai bun la care mă pot gândi pentru acest serviciu: el cunoaște la perfecție presa noastră, este inteligent, mărinimos, nu încearcă să-și facă publicitate și, mai presus de toate, este un gentleman. Majestatea Sa îl cunoaște și știe că poate avea încredere în el. O va servi cu loialitate și inteligență”⁴⁶. Oferta, susținută de așa o recomandare

⁴³ *Ibidem*, dosar V/4320/F.D., f. 1-5.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar II/7/1926, f. 225.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 224.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 225.

favorabilă făcută ofertantului, a fost luată în considerație și, cum se va vedea mai jos, Stanley Washburn va fi un membru foarte activ al suitei regale pe tot parcursul călătoriei de la est la vest și înapoi.

În prima decadă a lunii septembrie programul vizitei fusese, în mare, perfectat astfel că Guvernul României era în măsură să dea comunicate oficiale în acest sens. Se păstrează o ciornă de telegramă, redactată în franceză, în care erau precizate toate amănunțele stabilite până în acel moment:

„1. Plecarea probabilă din București, între 2 și 4 [octombrie];

2. Îmbarcarea la Cherbourg pe 12 [octombrie] pe „Leviathan” pentru New York;

3. Majestatea Sa călătorește în calitate privată;

4. Ea va fi însoțită de Infanta, sora ei, Principesa Ileana, eventual Prințul Nicolae, două doamne de onoare (d-nele Procopiu și Lahovary), dl. Laptew, consilier de Legație, un aghiotant, profesorul Petrescu, și personalul de serviciu – în total 21 persoane;

5. M. S. Regina va merge în America pentru a răspunde invitațiilor pe care le-a primit și pentru a vizita țara;

6. M. S. Regina a primit următoarele invitații:

a. din partea Consiliului de Administrație al Muzeului Maryhill, în apropiere de Seattle, statul Washington, a cărui inaugurare va avea loc

b. din partea Guvernului statului Washington

c. din partea președintelui Expoziției din Philadelphia

d. din partea Guvernului statului Pennsylvania

e. din partea Guvernului statului Oklahoma

f. din partea primarului din Detroit

g. suntem informați că vor fi trimise și alte invitații⁴⁷.

Însăși Regina Maria redactează, în englezește, pe aceeași coală de hârtie, conceptul pentru un comunicat de presă cuprinzând, succint, itinerarul american și canadian: „Majestatea Sa Regina României se pregătește să facă o vizită fulger în Statele Unite și Canada. Majestatea Sa va intra în Canada via Cascada Niagara și va vizita Toronto la începutul călătoriei, întorcându-se în Statele Unite via Detroit. Majestatea Sa va traversa continentul și va vizita din nou Canada la Vancouver, Columbia Britanică și Blaine unde se află și marele Arc al Păcii care marchează 100 de ani de pace între Marea Britanie și Statele Unite.

Primul-ministru a primit o invitație oficială de la Muzeul de Artă Maryhill pentru Majestățile Lor Regele și Regina, ca să fie prezente la inaugurarea sa, ca monument ce aparține populației statului Washington. Majestatea Sa Regina a donat muzeului o sală în numele poporului său. O invitație oficială a fost, de asemenea, primită din partea guvernatorului statului

⁴⁷ *Ibidem*, f. 197.

Washington. Guvernului român nu i-a fost posibil să o accepte pentru M. S. Regele dar, coincizând cu marea dorință a Majestății Sale [Regina] de a vizita America, [membrii Guvernului] au decis să accepte acum invitația pentru M. S. Regina. Plecarea este fixată pentru primele zile ale lui octombrie. O invitație oficială a fost, de asemenea, primită din partea primarului din Philadelphia, care este președinte al Expoziției [Jubiliare a Sesquicentenarului, 150 de ani de la Revoluția Americană, 1776-1926]. Aceasta va fi, la fel, acceptată.

Pentru că vizita va fi foarte scurtă, Majestatea Sa nu va putea face decât vizite fulger în fiecare loc⁴⁸. Tot Regina Maria redactează conceptul pentru o adresă oficială pe care Ministerul de Externe avea să o expedieze, cu mici modificări și în versiune franceză, pe data de 10 septembrie 1926, către legațiile țărilor ce urmau a fi vizitate.

Pe 28 septembrie 1926, Secția Informațiilor Curențe din Departamentul de Stat al S.U.A. emitea un buletin de presă în care erau oferite detalii privind data începerii vizitei regale, obiectivele ei, membrii suitei, invitațiile ce aveau să fie onorate și intenția de a fi stabilită o întâlnire între suverană și președintele Calvin Coolidge, care urma să fie aranjată prin canale diplomatice. Informațiile fuseseră obținute prin intermediul Legației Statelor Unite de la București, ca urmare a notei mai sus menționate, emisă de Ministerul de Externe.

Între timp fuseseră făcute rezervările de locuri pentru pachebotul american „Leviathan”. Și aici era să se întâmple o încurcătură din cauza necoordonării acțiunilor celor ce se ocupau de organizarea călătoriei, așa cum reiese din epistola trimisă de Loïe Fuller pe 16 septembrie: persoane din anturajul Reginei se pregăteau să cumpere la București biletele de vapor – după cum o anunțase telegrafic doamna Simona Lahovary pe dansatoare – dar acestea fuseseră deja achitate, pe 15 septembrie, de Albert Tirman, membru din partea Franței în comitetul director al Muzeului Maryhill. Biletele costaseră 2.802 dolari⁴⁹. Pentru membrii familiei regale fusese rezervat luxosul apartament prezidențial compus din cabinele C-151, C-153 și C-153A, iar pentru suită cabinele C-161 (gubernanta principesei), C-163 (doamnele de onoare), C-165 (majordomul), E-478 și E-480 (aghiotantul militar și ceilalți domni); celor zece servitori li se asiguraseră, de asemenea, cușete⁵⁰. Deși reiese în mod evident că Loïe se ocupase de aceste rezervări și făcuse tot posibilul să obțină reduceri de prețuri cu 25%, achitarea se făcuse în numele lui Tirman – pentru care fusese emisă și chitanța – deoarece ea nu voia să apară în nici un document oficial⁵¹.

---

⁴⁸ *Ibidem*, f. 198.

⁴⁹ *Ibidem*, dosar V/4216/1926, f. 3.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 2.

⁵¹ *Ibidem*, f. 1.

Regina Maria împreună cu Loïe Fuller, Samuel Hill și Albert Tirman

Nu-i era dat, însă, lui Loïe să se bucure de liniște pentru că, puțin înainte ca Regina să părăsească România, apar noi încurcături cauzate de adversitatea ce-i era purtată de oficialitățile române de la Legația din Washington. Prietenul ei, Samuel Hill, care lansase principala invitație, aranjase ca deplasarea prin țară a Reginei și a suitei sale să se facă într-un tren pus la dispoziție, gratuit, de o companie feroviară. Această veste era adusă la cunoștință de Loïe printr-o telegramă primită la Castelul Peleş pe 29 septembrie, ora 15⁵²:

„Castel Peleş
Regina Maria

data: 29/9   ora 15

Hill a aranjat tren special pentru treizeci de oameni [la] dispoziția Ta [pentru] întreaga vizită acceptată de grupul feroviar.

Omagiu drăgăstos,

Loïe”.

A doua zi, însă, Loïe telegrafiază din nou, deoarece Radu Djuvara se opunea aranjamentului lui Hill; ea solicita ca Guvernul să-l convingă pe acest îndărătnic chargé d'affaires – care „pentru fiecare lucru pretinde că sunt necesare instrucțiuni guvernamentale speciale” – să accepte planul prestabilit⁵³:

⁵² *Ibidem*, dosar V/4222/1926, f. 5.

⁵³ *Ibidem*, f. 4.

„Castel Peleş

data: 30/9

ora 15

Majestatea Sa Maria, Regina României

Rog fă Guvernul să telegrafieze [lui] Djuvara să accepte itinerarul și trenul grupului d-lui Hill. Important [pentru că] Djuvara pretinde instrucțiuni guvernamentale speciale necesare pentru fiecare lucru.

Omagiu drăgăstos,

Loïe”.

O altă telegramă, cerând cu disperare intervenția neîntârziată a Reginei, urmează la scurt interval: „Acceptându-se invitația lui Djuvara de a folosi compania feroviară Pennsylvania de la New York la Washington, o călătorie de numai două sute treizeci de mile, veți pierde oferta făcută și acceptată de grupul d-lui Hill pentru tren special pentru întregul continent cu totul asigurat gratis pentru treizeci de persoane. Djuvara a preluat chestiunea în necunoștință de cauză. O telegramă din partea ta îndemnându-l să sprijine aranjamentele pentru trenul d-lui Hill va liniști lucrurile. Departamentul de Stat declară că nu îi pasă care companie feroviară este folosită între New York și Washington. Rog telegrafiază repede ori vei pierde oferta și, de asemenea, prietenia d-lui Hill”⁵⁴.

Pe 2 octombrie, chiar ziua când Regina urma să părăsească România, Loïe expediază două noi telegrame. În cea dintâi anunța că, de voiajul la Washington în vederea întâlnirii cu președintele Statelor Unite se ocupa Departamentul de Stat dar, odată revenită la New York, avea să fie preluată de Samuel Hill și de grupul acestuia, care se însărcinase cu asigurarea călătoriei transcontinentale⁵⁵:

„Castel Peleş

data: 2/10

ora 9

Majestatea Sa Maria, Regina României

Călătoria ta de la New York la Washington pentru a prezenta complimente președintelui și d-nei Coolidge se află în mâinile Departamentului de Stat. De la New York la Muzeul Maryhill ești oaspetea grupului Maryhill și acesta are acceptul Departamentului de Stat pentru că atunci [oficialitățile] au terminat. Când te întorci la New York obligațiile Departamentului de Stat se termină.

Omagiu drăgăstos,

Loïe”.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 1.⁵⁵ *Ibidem*, f. 2.

Cea de-a doua are un ton la fel de liniștit, semn că situația se calmase, lucrurile se aranjaseră și părțile căzuseră la înțelegere din moment ce urmau să se ocupe fiecare de distinsa vizitatoare: grupul lui Samuel Hill cedase „de dragul ei” și avea să își intre în drepturile de gazdă după vizita la Washington. În încheiere, Loie o ruga pe „adorata ei” să telegrafieze mulțumiri pentru grupul lui Hill și avertismente lui Djuvara de a nu se mai amesteca în aranjamentele generosului milionar⁵⁶:

„Castel Peleş

data: 2/10

ora 9

Majestatea Sa Maria

Prietenii noștri și Departamentul de Stat sunt de acord pentru că, la nevoie, grupul lui Hill face, de dragul Tău, concesi și ia [în primire] grupul numai după călătoria la Washington. Așa că acum totul este aranjat. Rog telegrafiază-mi vorbe bune pentru grupul d-lui Hill și telegrafiază lui Djuvara să nu se mai amestece în afacerile feroviare ale grupului feroviar din Maryhill.

Omagiu drăgăstos,

Loie”.

Pacea se reaşternuse și se părea că voiajul american începea sub auspiciile cele mai bune.

Anexa 1

Călătoria M. S. Reginei Maria în Statele Unite (Câteva observații)

I. Utilitatea călătoriei. Ziarele americane în acești doi ani din urmă dădeau în repetite rânduri ca sigură o călătorie a M. S. Reginei noastre în Statele Unite. Unele citau chiar declarații categorice în acest sens din partea Majestății Sale. Pot afirma cu siguranță că o astfel de călătorie ar oferi Majestății Sale zile foarte plăcute și țării foloase foarte mari, contribuind în mare măsură la cunoașterea țării noastre de către poporul american și la câștigarea simpatiiilor lumii americane față de noi. Aceasta cu atât mai vărtos că M. S. Regina e considerată de americani ca însăși întruparea spiritului neînfrânt și năzuințelor spre bine ale României.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 3.

II. Timpul potrivit. În ziarele americane se accentuase că Maiestatea Sa ar fi având de gând să întreprindă această călătorie în toamna ce vine. Referitor la acest termen îmi permit să fac observarea că nu e potrivit deloc; în orice caz, o călătorie ce s-ar face în toamna viitoare nu ar avea rezultatele ce dorim. Termenul președinției d-lui W[oodrow] Wilson expiră în martie 1921, în octombrie și noiembrie 1920 vor avea loc în Statele Unite alegerile prezidențiale. Acestea punând într-o fierbere anormală lumea americană, atenția publică va fi absorbită total de agitația electorală și de situația partidelor și astfel călătoria Maiestății Sale va trezi un ecou mai slab decât s-ar face în altă vreme. Între octombrie 1920 și martie 1921 starea de agitație va continua fiind în legătură cu instalarea noii administrații, isprăvindu-se numai cu inaugurarea noului șef al statului. Noul președinte va intra în Casa Albă abia în 4 martie 1921 și astfel e bine ca proiectata călătorie a Maiestății Sale să se facă numai după această dată.

Având în vedere că timpul cel mai potrivit pentru a călători prin America sunt toamna, lunile octombrie și noiembrie, iar primăvara, februarie și martie, deoarece în aceste luni societatea americană e în orașe – pe când înainte sau după aceste luni se duce pe la resorturile de vară sau iarnă – eu socot că dacă Maiestatea Sa s-ar hotărî să facă acest drum în anul viitor, atunci aranjamentul ar fi bine să fie astfel făcut ca Maiestatea Sa să sosească în America pe la 10-15 martie și să-și termine călătoria pe la mijlocul lui mai, când încep căldurile de vară.

III. Vizitarea Americii. E preferabil ca M. S. Regina să nu cerceteze prea multe orașe. Linia orașelor unde s-ar putea opri Maiestatea Sa ar putea fi aproximativ următoarea: New York, Philadelphia, Washington, Saint Louis, San Francisco, Seattle, Chicago, Cleveland, Boston și iarăși New York. S-ar face astfel călătoria întâi prin orașele de sud și apoi prin cele de nord, ceea ce ar oferi în tot decursul călătoriei o temperatură atmosferică plăcută.

Din orașele amintite se vor putea face excursiuni la locurile cu amintiri istorice sau cu frumuseți naturale cunoscute. Astfel, din Washington se poate merge la Mount Vernon unde e casa lui George Washington și mormântul lui, la cimitirul din Arlington și chiar la câmpul de bătaie de la Gettysburg; în drumul de la Saint Louis la San Francisco se va putea vizita celebrul „Grand Cañon” din Arizona; de la San Francisco e bine să se facă o excursiune în California până la Santa Barbara; în drumul de la Seattle la Chicago se va vizita parcul național „Yellow Stone”; de la Chicago o mică abatere duce la Springfield, Illinois, unde e înmormântat Lincoln; de la Boston se va putea vizita admirabilul „North Shore” cu splendide resorturi de vacanță și cu cele mai vechi așezări engleze în America; iar de la New York înainte de plecare, în mai, M. S. Regina va putea vizita faimosul Newport unde se va putea odihni, fiind acesta cel mai distins resort de vară al Americii, iar luna mai fiind partea întâia a sezonului.

Timpul de zăbovit în diferitele orașe și locuri ar putea fi împărțit cam după următorul plan:

New York.....	7 zile	Seattle.....	2 zile
Philadelphia.....	3 zile	Yellow Stone.....	3 zile
Washington.....	5 zile	Yellow Stone-Chicago...	3 zile
Washington-St. Louis.....	2 zile	Chicago.....	3 zile
St. Louis	2 zile	Cleveland	2 zile
Grand Cañon.....	3 zile	Cleveland-Niagara.....	1 zi
San Francisco.....	5 zile	Niagara-Boston.....	1 zi
San Francisco-Seattle	1 zi	Boston și jur	6 zile

New York și Newport până la îmbarcare.

Astfel, călătoria ar ține cam 50 de zile și ar atinge toate punctele importante ale Statelor Unite.

IV. Transport. Pentru ușurarea deplasării, guvernul Statelor Unite cu siguranță va pune la dispoziție Maiestății Sale un tren special pe tot timpul călătoriei, cum a făcut cu prilejul vizitelor M. L. Regina și Regele Belgiei și a principelui de Wales. Guvernul american va trebui însă înștiințat despre călătoria Maiestății Sale cu o lună înainte.

V. Primiri. În ziarele americane erau citate adeseori cuvinte de ale Maiestății Sale afirmând că Maiestatea Sa ar dori să vie în America mai presus de toate în calitatea sa de femeie și numai în al doilea rând ca regină. Am căutat să aflăm cum ce cugetă americanii în privința aceasta. Societatea americană, chiar și cea mai înaltă, nu cunoaște incognito-ul, nu știe și nici nu vrea să separe pe femeie de suverană. Maiestatea Sa va veni ca suverană și i se vor da de către autorități și de către public onorurile cuvenite suveranilor. Se poate ști însă de pe acum că acestea vor fi foarte călduroase, întrucât din martie 1921 încolo, administrația de stat va trece, după toate probabilitățile, în mâna „partidului republican” între ai cărui conducători sunt membrii celor mai fruntașe familii americane, care întotdeauna au avut admirație pentru Maiestatea Sa și dintre care unii au avut fericitul prilej de a o întâlni personal. În aceeași vreme. Maiestatea Sa nu va putea refuza omagiile societății. Drept aceea primiriile ce se vor face Maiestății Sale vor fi: oficiale și neoficiale; aceste două categorii însă vor putea fi armonizate fără greutate.

Primiri oficiale se vor face Maiestății Sale de către autoritățile statului sau orașelor, câte una sau două în fiecare oraș. În New York și Washington se vor face poate chiar trei.

Primiri neoficiale și festivități împreunate cu sosirea Maiestății Sale se vor face de către societatea americană. Societatea și autoritățile de altfel vor alcătui programul împreună.

Pentru o mai deplină reușită și ținând totdeauna seama de părerea Maiestății Sale de a merge ca femeie la femeile Americii, se pot organiza în toate

orașele amintite comitete de doamne din înalta societate americană, care se vor îngriji de toate amănuntele. Aceasta fu și opinia d-lui William T. Ellis, când îl văzui de ultima dată în noiembrie 1918.

Conducerea unui astfel de comitet în New York ar fi înclinată să o ia însăși d-na Grace Vanderbilt (Mrs. Cornelius Vanderbilt, 640 Fifth Avenue), care asigurase și succesul splendidei primiri a suveranilor Belgiei și care e o adâncă admiratoare a M. S. Reginei noastre. Dânsa în acest caz ar îndruma și ar servi ca exemplu și celorlalte comitete similare ce s-ar forma în orașele americane. De altfel, d-na Vanderbilt, în zilele grele din 1918 a fost una dintre sprijinitoarele muncii de informație românească ce mă străduiam eu să îndeplinesc în America.

Eventualele încasări ce s-ar face cu prilejul festivităților ar fi destinate unor scopuri indicate de Maiestatea Sa.

La Maiestatea Sa desigur se vor prezenta în New York, Chicago și Cleveland câteva delegații de ale românilor și evreilor români aflători în America.

VI. Informații. Pentru ca această călătorie a Maiestății Sale să devină un eveniment însemnat în America și să servească spre binele țării noastre, și în aceeași vreme să fie cât se poate de agreabilă pentru Maiestatea Sa, e necesar ca încă de cu vreme să se dea publicului american informațiile potrivite și să i se mărească astfel, treptat, dragostea față de M. S. Regina și față de țara noastră. Pentru a obține cel mai îmbucurător rezultat, mi se pare necesar acest consult:

- a) să se plaseze în ziare cât de adeseori notițe despre M. S. Regina;
- b) să se plaseze în ziare fotografiile ale Maiestății Sale și ale Familiei Regale;
- c) să se plaseze prin corporațiile cinematografice filmuri cu M. S. Regina și Regele, mai cu seamă filmuri bune cu scene din timpul războiului;
- d) să se editeze din nou și să se răspândească în America operele literare ale Maiestății Sale.

Îndeosebi sunt de mare importanță și vorbesc mai direct publicului fotografiile și filmurile cinematografice. După socoteala „Comitetului de Educație” din Washington, nu este în America nici un film care în răstimp de un an să nu fie văzut de cel puțin 6 milioane de spectatori.

Cei ce vor fi însărcinați să facă pregătirile pentru călătoria Maiestății Sale va trebui să fie prevăzuți cu acest material și să înceapă aceste pregătiri de cu vreme. Să nu se piardă din vedere că America e țara propagandei unde totul reușește – „if properly advertised”. Iar în America trebuie să adoptăm metode americane.

București, 21 aprilie 1920

Vasile Stoica

Președinția Consiliului de Miniștri

Bucurest, le 22 Juin 1926

Cher Monsieur,

Ausitôt en possession de votre lettre du 22 Mai a.c., j'ai profité de la première occasion favorable pour soumettre en Haut Lieu son contenu.

Je m'empresse de vous en faire savoir le résultat.

L. L. M. M. se sont montré très agréablement touchés par l'aimable invitation de Mr. Hill et ont daigné me charger de lui transmettre leurs vifs remerciements, ce que je fais avec un particulier plaisir par votre obligeant intermédiaire.

Quant à l'invitation en elle même, veuillez, cher Monsieur, informer Mr. Samuel Hill que sa Majesté le Roi elle présente certaines difficultés.

En effet, à la mi-October, aura lieu l'ouverture de notre Parlement et le message de cette solennité est lu par le Souverain, personnellement. En outre, tant que le Parlement travaille, il est bien difficile pour sa Majesté le Roi de quitter le pays.

En ce qui concerne sa Majesté la Reine, au contraire, cet empêchement n'existant pas, il est très probable qu'Elle daignera assister à la cérémonie de l'inauguration de la salle roumaine du „Maryhill Museum of fine arts”.

Certainement que sa Majesté la Reine ne manquera pas de faire informer directement Mr. Samuel Hill à temps ce qu'Elle voudra bien décider en connexion avec cette visite, à laquelle L. L. M. M. n'attribuent qu'un caractère tout à fait privé.

Je saisis avec plaisir cette occasion pour vous prier de vouloir bien croire à ma considération distinguée.

Général Averescu

À Monsieur Tirman

Conseiller d'Etat, membre français du

Conseil d'administration du

„Maryhill Museum of Fine Arts”

Paris

Résumé

La visite de la Reine Marie en Amérique a fait la une des journaux américains en 1926. L'auteur présente les préliminaires de cette visite, à partir du moment où les millionnaires américains William Nelson Cromwell et Samuel Hill ont lancé l'invitation, en 1919, quand la Reine se trouvait à Paris durant la Conférence de la Paix. Vasile Stoica conseillait la Reine de ne pas rendre cette visite en 1920, car la campagne électorale était en train de se dérouler aux États Unis, tout en définissant l'Amérique comme le pays de la propagande, ou tout aurait pu réussir à l'aide de la publicité.

La Reine est conseillée par son amie américaine, la danseuse Loïe Fuller, de faire de la publicité même avant sa visite, par de nombreux articles publiés en anglais dans les journaux américains, de manière à faire connaître au public américain la Reine de la Roumanie. L'auteur complète par ces informations une étude antérieure dédiée à la visite de la Reine Marie en Amérique.